

INSTRUKCJA, wersja 2017-07-05

W instrukcji granice przykładów oznaczono średnikiem, najczęściej poprzedzonym numerem tekstu, z którego pochodzi przykład.

I Co opisujemy?

1. Relacje między fragmentami tekstu rozumiane jako połączenie jednego fragmentu tekstu z drugim za pomocą jakiegoś wyrazu:
 - a. relacje metatekstowe z wykładnikami tych relacji – metaoperatorami;
 - b. relacje czasowe z wykładnikami jednoczesności, następstwa itp. – relatorami;
2. relacje między fragmentami tekstu a metakomentarzami do tych fragmentów;
3. relacje między zapisem zdarzeń komunikacyjnych a ich autorskimi kwalifikacjami (nazwami) w tekście;
4. relacje między pytaniami a odpowiedziami;
5. metadane;
6. śmieci.

II Co wchodzi w skład każdego typu relacji?

1. relacje metatekstowe z metaoperatorami lub metakomentarzami:
 - a. metaoperator,
 - b. segment;
2. relacje czasowe z wykładnikami jednoczesności, następstwa itp.:
 - a. relator,
 - b. zdarzenie;
3. relacje między zapisem zdarzeń komunikacyjnych a ich autorskimi kwalifikacjami w tekście:
 - a. zdarzenie komunikacyjne,
 - b. nazwa zdarzenia;
4. pytania i odpowiedzi:
 - a. zaimek pytajny (opcjonalnie),
 - b. pytanie,
 - c. odpowiedź (opcjonalnie).
5. metadane: tytuły, śródtytuły, podpisy i inne elementy struktury tekstu pisanego;

6. **śmieci:** przypadkowe znaki w tekście, urwane w bezsensownym miejscu zdania, nieinterpretowalne operatory itp.

Każdy z elementów w punktach 1-4b może obejmować więcej niż jedno zaznaczenie.

III Jak składowe relacji są reprezentowane w tekstach?

1. relacje metatekstowe z metaoperatorami:

a. metaoperatorami mogą być:

i. spójniki

▪ **ciągłe, np.** *pisarze i artyści; jego zadaniem jest obrona instytucji demokratycznych, w przeciwnym bowiem razie staje się on tylko urzędnikiem; urlop najchętniej bierze zimą, aby udać się na stoki Szklarskiej Poręby. [2]; Remis jest sprawiedliwy, choć przy odrobinie szczęścia mogliśmy wygrać. [3];*

▪ **nieciągłe, np. spójniki skorelowane, por.** - *Czasu wolnego mam bardzo mało, jeśli się taki pojawia, to staram się go spędzać razem z bliskimi. [2]; w tym także te rozbite w ramach zdarzenia typu pytanie-odpowieź, por.: A jeśli już daliśmy się oszukać? Czy istnieje szansa na odzyskanie pieniędzy? To zależy.; Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?; Czy to było celowe czy nie, to już teraz nieważne. [640]; Czy to było celowe czy nie, to już teraz nieważne. [640];*

▪ **nieciągłe bez zrealizowanego (w tym samym zdaniu lub w kolejnych zdaniach) korelatu, np. jeżeli bez to, por.:** *A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? [3542]; Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? [3542];*

ii. **zaimki względne, np.** *nie krył, co myśli o łamaniu demokracji; ALE NIE zaimki pytajne, anotowane w relacji pytanie-odpowieź, np. gdzie we fragmencie: Polska Organizacja Bezrobotnych urzędowała przy Elżbietańskiej 10/11 do maja 1996 roku. Gdzie ją znaleźć teraz?;*

iii. **przymyki, np.** *Ryszard Osipiński z żoną Krystyną [643];*

iv. **partykuły, np.** *Grecy uważają, że darowanie im win byłoby czymś z gruntu niemoralnym, a wielkoduszne przebaczenie przyniosło więcej szkody niż pożytku. Dla społeczeństwa - podkreślają - sytuacja musi być jasna i klarowna: to jest dobre, a tamto jest złe. Pułkownicy podeptali przecież demokrację;*

– *Nie przypominam sobie o takim fakcie. Poza tym, ze względu na stan zdrowia, raczej z takiej okazji bym nie skorzystał, ale członkowie naszego*

towarzystwa z pewnością z chęcią by pojechali. Jednak do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił...? Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem? – Tak, ale to wszystko w pewnym stopniu rozchodzi się po kościach. Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim... Czy to było celowe czy nie, to już teraz nieważne. **Mieliśmy też nadzieję, że korzystając z wyjazdów prezydenta i samorządowców uda się nam nawiązać bliższą współpracę ze szkołami z regionu węgierskiego.**

Anotując partykuły, można wspomagać się *Słownikiem gniazdowym partykuł polskich*, pod red. M. Grochowskiego et al. O trudne partykuły pytajcie [w tabelce w Google](#).

v.kombinacje spójników, partykuł, zaimków z operatorem negacji i z innymi operatorami, por. np. **A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa?** [3542]; - **Pracodawcy oczekują od kandydatów przede wszystkim dyspozycyjności, znajomości języków. Zwykle także młodego wieku.** [637]; **Mięso najpierw trzeba ugotować, później podsmażyć. I jeszcze szczypta myśliwskiej, kulinarnej tajemnicy.** [643]; **A fakt, że biorę na siebie odpowiedzialność, czasem ogromną, nie paraliżuje, ale - przeciwnie - pobudza do pracy, daje możliwość kreatywnego działania.** [3323]

Dążymy do oznaczenia pojedynczych operatorów, ponieważ na drugim etapie będą im przypisywane sensy. Na oznaczenie kombinacji decydujemy się tylko, jeśli nie widać sensownej interpretacji każdego osobno – zwykle wtedy (*nomen omen!*) operatory łączą się ze sobą i czyta się je jednym tchem, jako całość.

O takie kombinacje pytajcie [w tabelce w Google](#).

vi.spójniki, partykuły i zaimki, tworzące powiązania wewnątrz zdarzeń komunikacyjnych i pytań-odpowiedzi, a także między nimi, np. **A jeśli już daliśmy się oszukać?** [1801]; **A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa?** [3542]; **A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa?** [3542]; **A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa?** [3542];

Sytuację tę należy odróżnić od takiej, w której mamy do czynienia z samym zaimkiem pytajnym. Zaimki pytajne i względne bywają równoznaczne. Jeśli w tekście widzimy pytanie, a na liście w lewym panelu preanotowany zaimek pojawia się w dziale relacji metatekstowych, to należy go usunąć i zaanotować tylko jako zaimek pytajny w relacji pytanie-odpowiedź. Na przykład: w *jaki sposób* wyświetla się w relacjach metatekstowych, choć w

tekście widzę: *W jaki sposób trafiłeś do programu?*. Usuwam je więc stamtąd i anotuję w relacji pytanie-odpowieź.

W zakresie opisu relacji metatekstowych ograniczamy się do anotacji:

- preanotowanych partykuł ze Słownika gniazdowego partykuł polskich M. Grochowskiego et al.,

- preanotowanych spójników i zaimków względnych, opisanych w Zarysie składni polskiej Z. Klemensiewicz i uwzględnionych w ISJP,

- dodawanych ręcznie wyrażień spoza tych dwóch list – są to wyłącznie wyrażenia tworzące powiązanie między co najmniej dwoma fragmentami tekstu, z których każdy reprezentuje inną informację.

b. do segmentu dodawane mogą być:

i. kombinacje słów z dowolnych klas, np. *przestali publikować i wystawiać; pisarze i artyści; Jest jedna oferta dla socjologa i po jednej dla psychologa, elektronika, asystentki dyrektora, kadrowej i sekretarki;*

ii. różna liczba słów z prawej i lewej strony operatora, a nawet pojedyncze słowa tylko z jednej jego strony, por. np. *Bez pracy pozostają nawet nauczyciele i prawnicy. vs. Dla osób z wyższym wykształceniem sądeckie biuro ma zaledwie piętnaście propozycji zatrudnienia;*

iii. słowa w różnej lokalizacji względem siebie – zwykle są to słowa w najbliższym otoczeniu operatora (w obrębie zakresu: wielka litera – kropka lub wielka litera – przecinek, średnik, myślnik, dwukropki), ale mogą też to być słowa oddalone od siebie (usytuowane na granicy kropka – wielka litera, czyli między wypowiedziami, albo wewnątrz zakresów wielka litera – kropka różnych wypowiedzi), por. np. *Wśród bezrobotnych są specjaliści do spraw marketingu, absolwenci dwu i trzyletnich studiów turystycznych oraz kierunku turystyka i finanse Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. vs. To zakłęcie podziało, bo przy licytacji tortów okazało się, że sprzedaliśmy na Sienkiewce jeden z najdroższych wypieków w Polsce. Jeden z tortów był licytowany aż trzy razy i zarobił łącznie prawie 400 zł.*

POMAGAM, BO TAK CZUJĘ

Spotkaliśmy też ludzi, którzy grają w Orkiestrze od wielu lat, bo czują, że są jej to winni;

Inny przykład: *Firma może ich w ogóle nie robić. Jeżeli jednak taki plan jest ustalany, a następnie zatwierdzony, wówczas szef i pracownik muszą go przestrzegać. [647]; Jeżeli jednak taki plan jest ustalany, a następnie zatwierdzony, wówczas szef i pracownik muszą go przestrzegać. [647];*

iv. fragmenty różnych zdarzeń komunikacyjnych, w tym również pytań, np.: *A jeśli już daliśmy się oszukać? [1801]; A jeżeli nastąpi zagrożenie*

bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? [3542];

2. relacje czasowe z wykładnikami jednoczesności, następstwa itp.:

a. relatorami mogą być:

i. spójniki, w rozumieniu tradycyjnym, czyli głównie takie elementy, które wyglądają jak połączenie zaimków względnych i pytajnych z korelatem to i ewentualnie innym zaimkiem przysłówkowym, np. *zanim, podczas gdy, podczas kiedy, wtedy gdy*

Podobno, kiedy zespół ratowniczy przyjeżdża na miejsce wypadku i widzi, że poszkodowanej osobie spadł but, to wtedy ratownicy są praktycznie pewni, że ta osoba nie żyje.; Zanim uzbierała potrzebną sumę na łapówkę, było już za późno;

ii. zaimki pytajne, względne, przysłówne np. *kiedy, wtedy, gdy*

gdy wyszedł, na dobre zaangażował się w działalność opozycyjną

iii. niektóre przysłówki i konstrukcje, łączące fragmenty tekstu w spójne całości, także te np. *następnie, najpierw, na koniec, na początku, potem, przedtem, później, w międzyczasie*

Najpierw w firmie budżetowej, potem w prestiżowym, branżowym miesięczniku filmowym.

iv. przyimki, np. *po, przed, podczas, przy*

Po prostu podczas potrącenia pieszego siła urazu może być tak duża, że w miejscu zdarzenia pozostają buty, a ciało pacjenta przemieszcza się o kilkanaście metrów.;

b. reprezentacje zdarzeń to wypowiedzi, które opisują to, co się zdarzyło w jakimś czasie i miejscu; mogą nimi być:

i. czasowniki, por. np. *gdy wyszedł, na dobre zaangażował się w działalność opozycyjną;*

ii. rzeczowniki, odczasownikowe i inne o podobnej łączliwości, por. np. *podczas pisania vs. podczas zebrania*

Po prostu podczas potrącenia pieszego siła urazu może być tak duża, że w miejscu zdarzenia pozostają buty, a ciało pacjenta przemieszcza się o kilkanaście metrów.

iii. interesują nas tylko te opisy, które spełniają każdy z dwóch warunków: po pierwsze, dotyczą co najmniej dwóch zdarzeń, po drugie, wykazują związek z relatorem, wyrażającym stosunek jednoczesności, następstwa, braku jednoczesności, braku następstwa itp. między danymi zdarzeniami, np. we fragmencie: *gdy wyszedł, na dobre zaangażował się w działalność opozycyjną*, mamy dwa zdarzenia reprezentowane przez dwa osobne zaznaczenia: *wyszedł*, i *na dobre zaangażował się w działalność opozycyjną*,

relację między nimi wyraża **gdy**, otrzymujemy więc taką anotację całego fragmentu (jedno oznaczenie relatora plus dwa oznaczenia zdarzeń): **gdy wyszedł, na dobre zaangażował się w działalność opozycyjną;**

3. relacje między zapisem zdarzeń komunikacyjnych a ich autorskimi kwalifikacjami (nazwami) w tekście:

- a. zdarzenie komunikacyjne to wypowiedź dowolnego rodzaju, np. stwierdzenie, pytanie, prośba itd.; oznaczamy te zdarzenia, które w tekście występują z kwalifikacją, nadaną im przez autora tekstu (tzw. nadawcę aktualnego), np. - **Tej zimy niestety nie mogłem wyjechać - przyznaje wójt Krokowej.**
- b. nazwa zdarzenia to kwalifikacja, którą autor tekstu (tzw. nadawca aktualny) nadał przytaczanej przez siebie wypowiedzi, np. - **Tej zimy niestety nie mogłem wyjechać – przyznaje wójt Krokowej. (2 osobne oznaczenia); Doktor Anna Chojnacka, wojewódzki specjalista neonatolog przekonywała: - Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy przemawia w imieniu tych, których głos jest najcichszy - dzieci. Bądźmy dla nich hojni. (3 osobne oznaczenia);**
 - i. Do nazwy dodajemy osobno kwalifikację czasownikową, nazwę wykonawcy, charakterystykę wykonawcy, określenie czasu, miejsca czy sposobu wykonania działania, nazwę odbiorcy itp., por. np. - **Tej zimy niestety nie mogłem wyjechać – przyznaje wójt Krokowej, - Na treningach Burkhardt i Kowalczyk strzelają karne bez pudła - powtórzył wczoraj Edward Klejndinst, selekcjoner kadry. [25];**
 - ii. Nazwa może nie należeć do semantycznej klasy czasowników mówienia czy komunikowania, ale musi zostać pragmatycznie wykorzystana do zakwalifikowania jakiegoś zdarzenia komunikacyjnego. W związku z tym np. *myśleć*, które pojawi się w tekście prasowym jako kwalifikacja wprowadzająca coś, co ktoś powiedział w wywiadzie, zawsze podpada pod ten opis. Dzieje się tak także w wypadku *myśleć* użytego w analogiczny sposób w tekście literackim. Jeśli jednak *myśleć* w tekście literackim nie dotyczy uzewnętrznienia myśli: powiedzenia czegoś z nimi związanego czy myślenia na głos, tylko czegoś, co dzieje się wyłącznie w głowie bohatera i jest opisywane z perspektywy narratora wszechwiedzącego, nie podpada pod ten opis.
 - iii. Nazwa zdarzenia może wprowadzać zdarzenie lub następować po nim, mogą to być też zdarzenia, jakimi są pytania, które skądinąd opisujemy osobno w relacji z odpowiedziami, np. **Prasa pisała: „Jarzyna, utalentowany uczeń Lupy” (Liberation), „Reżyser o subtelnej inteligencji” (L’Humanite).; - Na razie jest to jednak luźny pomysł. Nie ma konkretów - dodaje N. Napieraj.; Pytanie brzmi: czy mogę o sobie powiedzieć, że nadal jestem dobrym człowiekiem?; Ksiądz - to zawód. Pytanie tylko - czy potrzebny? [802]**

4. pytania i odpowiedzi:

- a. zaimek pytajny może pojawić się w pytaniu, ale nie musi (jeśli jest, to go oznaczamy), traktujemy go nie jako element składniowy (co niestety sugeruje

nazwa), ale jako znacznik czy wykładnik pytania, np. - Co skłoniło mnie do zostania samorządowcem?;

- b. pytanie to wypowiedź, której wyznacznikami są: intonacja pytajna (dlatego w razie wątpliwości warto przeczytać dany fragment tekstu na głos i wysłyszeć, czy brzmi jak pytanie, czy nie) oraz zaimek pytajny (zaimki czasami muszą, a czasami nie muszą współtworzyć pytania), np. - Co skłoniło mnie do zostania samorządowcem?, Chleby upieczone? Wieńce uplecione? Najwyższa na to pora - w najbliższą niedzielę, 17 września w Węgrowie, odbędzie się, już po raz ósmy, Mazowieckie Święto Chleba. [1817]

- i. Pytania występujące w sekwencji, z metaoperatorem na początku lub nie, oznaczamy jako osobne, pojedyncze pytania, nawet jeśli w związku z tym trzeba do każdego z nich przypisać tę samą odpowiedź. Relacje z metaoperatorami wewnątrz pytania lub odpowiedzi zostaną oznaczone osobno, w relacjach metatekstowych. Przykłady oznaczenia pytań w relacji pytanie-odpowiedź w wypadku wystąpienia dwóch z rzędu pytań i jednej odpowiedzi:

A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? Moim zdaniem, powinna tutaj być zwykła alternatywa, czyli na przykład spójnik "lub". Senator Leon Kieres: I w dalszym ciągu podtrzymuję jednak pogląd, choć być może nie podzieli go komisja, że powinien być w art. 36 ogólny przepis mówiący o odpowiednim stosowaniu w sprawach tu nieuregulowanych kodeksu postępowania administracyjnego. [3542]; A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? Moim zdaniem, powinna tutaj być zwykła alternatywa, czyli na przykład spójnik "lub". Senator Leon Kieres: I w dalszym ciągu podtrzymuję jednak pogląd, choć być może nie podzieli go komisja, że powinien być w art. 36 ogólny przepis mówiący o odpowiednim stosowaniu w sprawach tu nieuregulowanych kodeksu postępowania administracyjnego. [3542]; Tak? Bo to jest, pańskim zdaniem, niewiarygodne? Tak... Pan Adam Michnik: Panie przewodniczący, no ja przed chwilą przecież wyraźnie powiedziałem zupełnie coś innego. [3542]; Tak? Bo to jest, pańskim zdaniem, niewiarygodne? Tak... Pan Adam Michnik: Panie przewodniczący, no ja przed chwilą przecież wyraźnie powiedziałem zupełnie coś innego. [3542];

- ii. Pytania mogą nie mieć odpowiedzi, stanowić część cytatów lub fragmentów twierdzeń – jako pytania zaznaczamy same pytania, np.: "Lubisz walic trupa? Ja wole poczuć się w ekstazie a nie z belka. tyle odemnie", Ksiądz - to zawód. Pytanie tylko - czy potrzebny? [802];

- iii. Jeśli pytania zostały zapisane niepoprawnie, tzn. są spacje przed znakiem zapytania, jest dziwna liczba znaków zapytania, ewidentnie brakuje znaku zapytania, ale mamy do czynienia z pytaniem (pojedynczym lub w sekwencji), to ignorujemy te niedoskonałości i oznaczamy dany fragment jako pytanie. W związku z tym na przykład w tym fragmencie oznaczymy 3

pytania (każde dodając osobno), por.: Październik A co powiecie na -15 Stary czym Ty się przejmujesz ?? Że na jakimś teście wyszło Ci rzekome zboczenie ?? To wszystko zależy od dnia, nastroju, zmęczenia bądź wypoczęcia. [807];

c. odpowiedź na pytanie

i.następuje koniecznie po pytaniu, może mieć także formę pytania (nie interesują nas w tym wypadku sekwencje dowolnych kwestii w dialogu – warto to wziąć pod uwagę przy ewentualnej kontynuacji), np. - Co skłoniło mnie do zostania samorządowcem? W pewnym momencie życia mężczyzny przychodzi taka potrzeba, aby sprawdzić się np. w życiu publicznym.; - Przepraszam, co tu się stało? – A co pani do tego?;

ii.może być oznaczona wielokrotnie, jeśli stanowi odpowiedź na więcej niż jedno pytanie, np. A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? Moim zdaniem, powinna tutaj być zwykła alternatywa, czyli na przykład spójnik "lub". SenatorLeonKieres: I w dalszym ciągu podtrzymuję jednak pogląd, choć być może nie podzieli go komisja, że powinien być w art. 36 ogólny przepis mówiący o odpowiednim stosowaniu w sprawach tu nieuregulowanych kodeksu postępowania administracyjnego. [3542]; A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? Moim zdaniem, powinna tutaj być zwykła alternatywa, czyli na przykład spójnik "lub". SenatorLeonKieres: I w dalszym ciągu podtrzymuję jednak pogląd, choć być może nie podzieli go komisja, że powinien być w art. 36 ogólny przepis mówiący o odpowiednim stosowaniu w sprawach tu nieuregulowanych kodeksu postępowania administracyjnego. [3542];

5. metadanymi

mogą być wszystkie elementy struktury tekstu pisanego: tytuły, śródtytuły, nagłówki, podpisy itp., co do których mamy intuicję, że zostały dodane przez autora tekstu celowo, np. Kochana Marysieńko! Ucieszyliśmy się bardzo twoim listem, który przyszedł dzisiaj. [722]; [Dopisek pod listem:] bo podałem zły numer, Paris VII, 31 rue Vanneau, Hotel de Suede. 102 Paryż, 12 XI [19]59; metadane to także takie fragmenty, wewnątrz których mogą znajdować się inne relacje do oznaczenia albo, które można zinterpretować także jako części innych relacji, np. pod tym fragmentem mamy metadane oznaczone na szaro, które są jednocześnie nazwą zdarzenia, złożone z dwóch kwestii poprzedzającego ją dialogu: - W jaki sposób trafiłeś do programu? - Wszystko potoczyło się błyskawicznie. W styczniu moja szkoła organizowała wystawę w Muzeum Regionalnym w Kościanie. Okrasić ją miały występy artystyczne. Z nauczycielem, panem Paszkowiakiem przygotowaliśmy kilka piosenek. Mój występ przypadł do gustu licznie zgromadzonym studentkom. W tym czasie Polsat zaczął emitować zapowiedzi Idola. Pan Paszkowiak powiedział, że powinienem spróbować. Zawsze staram się słuchać starszych. Czy swoje życiowe plany wiążesz z występami estradowymi? - Chciałbym spróbować swych sił jako wokalista w zespole. Na razie nikt się jednak nie zgłosił. Jedyłą

propozycję, którą otrzymałem złożyła mi właścicielka Niedźwiedzia z Nowego Dębca. Wystąpię tam 2 czerwca, podczas dużego rodzinnego festynu z okazji Dnia Dziecka.
Rozmawiał Arkadiusz KACZMAREK;

6. śmieci

to przypadkowe elementy w tekście: znaki interpunkcyjne i inne znaki, które znalazły się w tekście w sposób ewidentnie niezamierzony, a także fragmenty urwane w takim miejscu, że nie da się ich zinterpretować, np. operatory z uciętym kontekstem z lewej strony. Np. na początku tekstu: jeśli tekst zaczyna się zdaniem: *Potem znalazł zatrudnienie w Fundacji Europejskie Spotkania Kaszubskie Centrum Kultury.*, to do śmieci dajemy *potem*. Inne przykłady operatorów usuwanych do śmieci ze względu na niemożność ich zinterpretowania: *Z kolei we Wrocławiu płace kontrolerów zostały zupełnie uniezależnione od liczby wystawionych wezwań do zapłaty.*

Wyrzucić można też część frazy z nieinterpretowalnym operatorem, a ocalić resztę, jeśli tworzy sensowną całość, np.: *A przecież miejscy urzędnicy dość regularnie odwiedzają partnerskie miasto Makó, nigdy nie proponowano panu wyjazdu?.*

Do śmieci dajemy całą frazę, jeśli wyrzucenie samego operatora lub części frazy nie spowoduje, że zostanie sensowna część, np.: *a także zgłosić reklamację do informacji o stanie konta osoby ubezpieczonej (ZUS-ERU)*

IV Jak oznaczać teksty? Szczegółowe rozwiązania i przykłady

1. Co i jak oznaczać we fragmencie tekstu?

W tym fragmencie tekstu mamy sześć relacji metatekstowych, jedno zdarzenie komunikacyjne i jedno pytanie z odpowiedzią.

Co wójt gminy Krokowa uważa za swój największy sukces i największą porażkę?

- *Sukcesem jest to, że udaje się wreszcie opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego. Gotowe są już dla Białogóry i części Dębek. Tych ostatnich przez wiele lat nie można było uchwalić - uważa wójt. - Natomiast za porażkę uważam decyzję Rady gminy, aby nie przystępować w ramach Komunalnego Związku Gmin do programu uporządkowania gospodarki ściekowej. Mogliśmy uzyskać wiele milionów euro. Boję się, że to nie tylko moja porażka...*

Oznaczamy to tak:

Segment – **metaoperator** – **segment (cd.)**

*Co wójt gminy Krokowa uważa za swój **największy sukces** i **największą porażkę**?*

- *Sukcesem jest to, **że** udaje się wreszcie opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego.*

- *Sukcesem jest to, że udaje się **wreszcie** opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego. Gotowe są już dla Białogóry i części Dębek. Tych ostatnich przez wiele lat nie można było uchwalić - uważa wójt.*

- *Natomiast za porażkę uważam decyzję Rady gminy, **aby** nie przystępować w ramach Komunalnego Związku Gmin do programu uporządkowania gospodarki ściekowej.*

- Sukcesem jest to, że udaje się wreszcie opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego. Gotowe są już dla Białogóry i części Dębek. Tych ostatnich przez wiele lat nie można było uchwalić - uważa wójt. - Natomiast za porażkę uważam decyzję Rady gminy, aby nie przystępować w ramach Komunalnego Związku Gmin do programu uporządkowania gospodarki ściekowej.

Boję się, że to nie tylko moja porażka...

Zdarzenie – nazwa zdarzenia (a w ramach niej także inne nazwy, stąd dwa zaznaczenia: [uważa] i [wójt])

- Sukcesem jest to, że udaje się wreszcie opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego. Gotowe są już dla Białogóry i części Dębek. Tych ostatnich przez wiele lat nie można było uchwalić - uważa wójt.

Zaimek pytajny – pytanie – odpowiedź

Co wójt gminy Krokowa uważa za swój największy sukces i największą porażkę?

- Sukcesem jest to, że udaje się wreszcie opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego. Gotowe są już dla Białogóry i części Dębek. Tych ostatnich przez wiele lat nie można było uchwalić - uważa wójt. - Natomiast za porażkę uważam decyzję Rady gminy, aby nie przystępować w ramach Komunalnego Związku Gmin do programu uporządkowania gospodarki ściekowej. Mogliśmy uzyskać wiele milionów euro. Boję się, że to nie tylko moja porażka...

Jeśli w tekście pojawiłyby się jakieś metadane i śmieci, to również należałoby je oznaczyć: osobno metadane, osobno śmieci.

2. Jak oznaczać relacje metatekstowe?

Ogólna zasada jest taka, że patrzymy na **operator**, uświadamiamy sobie w przybliżeniu jego znaczenie i szukamy w jego okolicach (w wypadku spójników – bliższych, w wypadku partykuł – także ewentualnie dalszych) **fragmentów tekstu, które łączy lub opatruje komentarzem**. Te fragmenty dodajemy do segmentu.

Metaperatory anotujemy z **myślą o oznaczeniu struktury informacyjnej tekstu**. Wybierając sposób anotacji, myślimy więc o tym: o **czym** mowa i **co** na ten temat jest powiedziane. Operatory zwykle wprowadzają, dookreślają albo uwypuklają jedną z tych dwóch części tekstu, rozumianego jako całość informacyjna.

2.1 anotujemy jako **jeden segment** ciągu powiązane z jednym metaoperatorem, niezależnie od tego, czy metaoperator stoi na początku, na końcu czy w środku. Do segmentu dodajemy dokładnie to, co reprezentuje treści wiązane przez dany metaoperator. Podziały wewnątrz segmentu bywają wymuszone nie tylko znaczeniem operatora, lecz także jego pozycją, końcem zdania itp. **Układy mogą być różne, m. in. takie:**

segment (1) – operator – segment (2)

Polacy są faworytami, ale nie można wykluczyć remisu 1:1 i pomeczowej serii karnych. [25]

operator – segment (1) – segment (2)

Jak informowaliśmy wczoraj, Patryk Rachwał nie zagra w środę z powodu żółtych kartek. [25]

Zarządzam trzema zespołami ludzkimi, więc czasami czuję, że mi coś umyka, chociaż **pewnie** **bardziej** odczuwają to moi pracownicy. [3323]

segment (1) – segment (2) – segment (3) - operator

*Porzuciliśmy ankiety? - dziwi się Ryszard Butrymowicz, dyżurujący działacz organizacji bezrobotnych. - To niemożliwe. Nasze archiwum zabraliśmy ze sobą. Butrymowicz **nie** **dowierza**, kiedy przekazujemy kilkanaście ankiet. - Mamy jeszcze tego trochę w redakcji, a pozostałe nadal znajdzie pan przy Elżbietańskiej - informujemy wolontariusza POB. - No tak, to nasze... - przyznaje **wreszcie**.* [641]

segment (1) – segment (2/1) – operator – segment (2/2)

*Jak się okazuje, kamienica nie ma prywatnego właściciela. Jednak jej administrator zapewnił nas, że **mają** wykupione ubezpieczenie. **Mam** **więc** nadzieję, że zwrócą nam koszty remontu samochodu - mówi właściciel pechowego auta.*

- w tym fragmencie, na przykład, **więc** łączy sensy reprezentowane przez 'mają wykupione mieszkanie' i 'mam nadzieję, że zwrócą nam koszty remontu samochodu'. Koniec zdania i pozycja operatora nie dzielą jednak tekstu w idealnym miejscu. W ramach jednego segmentu będziemy więc mieć 3 oznaczenia, a nie dwa: *Jak się okazuje, kamienica nie ma prywatnego właściciela. Jednak jej administrator zapewnił nas, że **mają** wykupione ubezpieczenie. **Mam** **więc** nadzieję, że zwrócą nam koszty remontu samochodu - mówi właściciel pechowego auta.*

Segmenty mogą być też oddzielone od siebie niezaanotowanym tekstem, np.:

*Do pierwszego przetargu, który ogłoszony został na początku tego roku, jednak **nie** doszło **wskutek** braku chętnych do kupna nieruchomości.* [11]

*A **fakt**, że biorę na siebie odpowiedzialność, czasem ogromną, **nie** paraliżuje, **ale** - przeciwnie - **pobudza** do pracy, daje możliwość kreatywnego działania. **Nie** odczuwam **więc** z reguły zmęczenia - poza fizycznym - nowe, trudne wyzwania nakręcają mnie.* [3323]

- 2.2 do segmentu można dodać dwa zaznaczenia lub kilka zaznaczeń w zależności od tego, z jakim metaoperatorem mamy do czynienia. Jeśli jest to tradycyjny spójnik, zaznaczenia dodane do segmentu będą zwykle dwa, por. np. *dwu i trzyletnich studiów turystycznych oraz kierunku turystyka i finanse*, może też jednak być ich kilka, por. np. *Kilkuset braci w historycznych strojach przejdzie z Błoń na Rynek ulicami: Piłsudskiego, Straszewskiego, Franciszkańską i Grodzką.*; jeśli jest to tradycyjna partykuła, zaznaczeń zwykle będzie kilka, m. in. ze względu na to, że dodawane będą dłuższe partie tekstu podzielone na odcinki od wielkiej litery do kropki, por. np. *Grecy uważają, że darowanie im win byłoby czymś z gruntu niemoralnym, a wielkoduszne przebaczenie przyniosło więcej szkody niż pożytku. Dla społeczeństwa - podkreślają - sytuacja musi być jasna i klarowna: to jest dobre, a tamto jest złe. Pułkownicy podeptali **przecież** demokrację;***

Te zaznaczenia są ważne, bo będą na kolejnym etapie dodatkowo interpretowane.

2.3 fragmentów do segmentu wokół danego operatora szukamy, zaczynając od jego najbliższego otoczenia. Czasami w obrębie jednego tekstu pewne treści są wielokrotnie werbalizowane. Wybieramy tę reprezentację, która oddaje wszystkie potrzebne treści i znajduje się w najbliższym kontekście operatora. Uwzględniamy to, że część tych treści jest też teoretycznie już dostępna dzięki oznaczonej wcześniej koreferencji, por. np. *Rajmund Kądziała, zastępca dyrektora wydziału praw jazdy i rejestracji pojazdów, nie potrafił wytłumaczyć, skąd te tłumy do rejestracji auta. – Przed 1 listopada w kolejce czekało się najwyżej 20 minut – mówi. – Może wszyscy chcą zdążyć przed kolejnym długim weekendem? Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. Dyrektora nie dziwiły natomiast kolejki do okienek przyjmujących wnioski na nowe prawa jazdy.* [642], **NIE:** *Rajmund Kądziała, zastępca dyrektora wydziału praw jazdy i rejestracji pojazdów, nie potrafił wytłumaczyć, skąd te tłumy do rejestracji auta. – Przed 1 listopada w kolejce czekało się najwyżej 20 minut – mówi. – Może wszyscy chcą zdążyć przed kolejnym długim weekendem? Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. Dyrektora nie dziwiły natomiast kolejki do okienek przyjmujących wnioski na nowe prawa jazdy.* [642],

2.4 spójniki współrzędne: tworzą pakiety w ramach jednego miejsca walencyjnego albo jednego miejsca w strukturze wypowiedzi, por. np. *[ktoś] dał [komuś] [coś] > {Dziś} [Jaś] da [Marysi] [jabłko]. > {Dziś lub jutro} [Jaś lub Marysia] da [Frankowi lub Zosi] [jabłko lub gruszkę].*

Jest jedna oferta dla socjologa i po jednej dla psychologa, elektronika, asystentki dyrektora, kadrowej i sekretarki., Jest jedna oferta dla socjologa i po jednej dla psychologa, elektronika, asystentki dyrektora, kadrowej i sekretarki.,

Zajmujemy się pełną gamą spraw, od prywatnych po doradztwo prawne firmom zagranicznym i mediacje. [3323]

Maciej Grelowski, prezes Orbis SA, od 1997 r. spółki giełdowej, która niedawno w rankingu amerykańskiego dwutygodnika "Forbes" znalazła się w gronie "dwudziestu najlepszych na 2000" - mniejszych, ale najbardziej obiecujących i wytrwałych firm na świecie. [3323]

2.5 decydując o sposobie anotacji metaoperatorów, trzeba brać pod uwagę to, że zaanotowany tekst powinien tworzyć spójną całość, a więc należy móc go odczytać jako jeden sensowny i możliwie najbardziej poprawny gramatycznie ciąg, nawet jeśli kawałki tekstu pochodzą z jego różnych fragmentów. Kierując się tą zasadą, wybierzemy takie a nie inne oznaczenie tradycyjnego spójnika *natomiast* we fragmencie: *Rajmund Kądziała, zastępca dyrektora wydziału praw jazdy i rejestracji pojazdów, nie potrafił wytłumaczyć, skąd te tłumy do rejestracji auta. Przed 1 listopada w kolejce czekało się najwyżej 20 minut – mówi. – Może wszyscy chcą zdążyć przed kolejnym długim weekendem? Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. Dyrektora nie dziwiły natomiast kolejki do okienek przyjmujących wnioski na nowe prawa jazdy., NIE:* *Rajmund Kądziała, zastępca dyrektora wydziału praw jazdy i rejestracji pojazdów, nie potrafił wytłumaczyć, skąd te tłumy do rejestracji auta. Przed 1 listopada w kolejce czekało się najwyżej 20 minut – mówi. – Może wszyscy chcą zdążyć przed kolejnym długim weekendem? Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. Dyrektora nie dziwiły natomiast kolejki do okienek przyjmujących wnioski na nowe prawa jazdy.*

Widać tu też działanie zasady analogii: w pierwszym wypadku struktury są analogicznie zbudowane, w drugim – nie i drugiego oznaczenia nie sposób odczytać jako spójnej całości.

Inny przykład: *Informacja taka znalazła się w sprawozdaniu z prac Zarządu, które podczas ostatniej sesji Rady Miasta i Gminy Śmigiel przedstawił burmistrz Jerzy Cieśla.* [11] **NIE:** *Informacja taka znalazła się w sprawozdaniu z prac Zarządu, które podczas ostatniej sesji Rady Miasta i Gminy Śmigiel przedstawił burmistrz Jerzy Cieśla.,* ale także **NIE:** *Informacja taka znalazła się w sprawozdaniu z prac Zarządu, które podczas ostatniej sesji Rady Miasta i Gminy Śmigiel przedstawił burmistrz Jerzy Cieśla.* – ponieważ które wprowadza informację ‘burmistrz przedstawił sprawozdanie podczas ostatniej sesji’ tylko jako charakterystykę sprawozdania, a nie jako np. drugi koniunkt do informacji ‘informacja znalazła się w sprawozdaniu’, jak byłoby w wypadku tekstu o kształcie: *Podczas ostatniej sesji Rady burmistrz przedstawił sprawozdanie i zamieścił w nim taką informację.* Tego rodzaju różnice w strukturyzowaniu treści za pomocą różnych operatorów są tu dla nas głównym obiektem zainteresowania.

Spośród wielu możliwych wariantów anotacji 4 różnych operatorów w krótkim fragmencie: *Zwykle pracuję od 8.30 do 20.30, ale bywa, że i do północy.* [3323] najbardziej czytelna z tych zgodnych z naszymi pryncypiami jest taka: *Zwykle pracuję od 8.30 do 20.30, ale bywa, że i do północy., Zwykle pracuję od 8.30 do 20.30, ale bywa, że i do północy., Zwykle pracuję od 8.30 do 20.30, ale bywa, że i do północy., Zwykle pracuję od 8.30 do 20.30, ale bywa, że i do północy.*

Liczmy się też z tym, co wnosi niezależnie zaanotowana koreferencja. W związku z tym możemy pominąć pierwszą część zdania, do której odnosi się w tych dyskusjach w drugiej części: *Kiedy w Unii omawiamy kwestie związane z Afryką, to nie oczekujemy, by Polska, może z wyjątkiem Ryszarda Kapuścińskiego, w tych dyskusjach dominowała.* [3318] **NIE:** *Kiedy w Unii omawiamy kwestie związane z Afryką, to nie oczekujemy, by Polska, może z wyjątkiem Ryszarda Kapuścińskiego, w tych dyskusjach dominowała.*

- 2.6** anotując relacje metatekstowe, **warto pamiętać, że w polszczyźnie istnieje obecnie taka tendencja, że przysłowki są umetatekstowane; w tekstach trafia się więc sporo ich tego typu użyć na granicy zrozumiałości – szukamy zawsze interpretacji dla dokładnie takiego użycia jak jest w tekście,** nawet jeśli nas coś dziwi w jego układzie. **Na przykład,** w tym fragmencie można mieć pokusę, żeby uznać, że ktoś wybrał niewłaściwą kolejność operatorów, i – myśląc o tej właściwej, czyli *praktycznie jedynie* – można próbować oznaczyć dwa operatory w ramach jednej relacji. Gdyby układ był dokładnie taki: *praktycznie jedynie* trzeba byłoby właśnie tak zrobić. Ale że mamy tu inny układ, to szukamy interpretacji dokładnie dla tej sekwencji. Dochodzimy do niej, jeśli pomyślimy o *praktycznie* jako syntetycznym w *praktyce*. Przyjmujemy tu tę interpretację i robimy osobne oznaczenia dla każdego operatora: - *Ta praca to nigdy niekończąca się historia, praktycznie przerywana jedynie biologicznymi koniecznościami.* - *Ta praca to nigdy niekończąca się historia, praktycznie przerywana jedynie biologicznymi koniecznościami.*

3. Jak oznaczać relacje czasowe?

Ogólna zasada jest taka, że szukamy najpierw **relatora**, a następnie **reprezentacji zdarzeń, między którymi zachodzi relacja przez niego opisywana.** Interesują nas relacje z każdym z dwóch

elementów, tzn. **tylko takie fragmenty tekstu, w których da się oznaczyć i relator, i dwa zdarzenia, które wiąże.**

W efekcie oznaczymy **relacje temporalne z wykładnikami w postaci relatora** oraz **fragmenty tekstu z wykładnikami czasu o kształcie identycznym z metaoperatorami**, uwzględnionymi w opisie relacji metatekstowych:

3.1 relacje temporalne z wykładnikami w postaci relatora to relacje między zdarzeniami jednoczesnymi lub sekwencjami zdarzeń. W funkcji relatorów mogą wystąpić dowolne wyrażenia, wyznaczające w sensowny sposób jakiś stosunek czasowy, np. *Podobno, **kiedy** zespół ratowniczy przyjeżdża na miejsce wypadku i widzi, że poszkodowanej osobie spadł but, **to wtedy** ratownicy są praktycznie pewni, że ta osoba nie żyje.* [644]; *Po prostu **podczas** potrącenia pieszego siła urazu może być tak duża, że w miejscu zdarzenia pozostają buty, a ciało pacjenta przemieszcza się o kilkanaście metrów.* [644]; *- **Na razie** jest to jednak luźny pomysł. Nie ma konkretnów - dodaje N. Napieraj. - **Nasz klub** **jeszcze nie** wypracował w sprawie tej uchwały stanowiska.* [1];

3.2 precyzyjnie rzecz ujmując, powyższe relacje mogą różnie strukturyzować zdarzenia na przestrzeni czasu. Nie staramy się na tym etapie tego doprecyzować (zrobimy to na kolejnym). Teraz dążymy do wykrycia tych relacji. Będą to głównie różne opisy jednoczesnego zachodzenia zdarzeń, sekwencji zdarzeń, jednych zdarzeń na tle innych zdarzeń i zaprzeczenia tego rodzaju zależności, por. np. *Podobno, **kiedy** zespół ratowniczy przyjeżdża na miejsce wypadku i widzi, że poszkodowanej osobie spadł but, **to wtedy** ratownicy są praktycznie pewni, że ta osoba nie żyje.* [644]; *Po prostu **podczas** potrącenia pieszego siła urazu może być tak duża, że w miejscu zdarzenia pozostają buty, a ciało pacjenta przemieszcza się o kilkanaście metrów.* [644];

3.3 nie oznaczamy natomiast jako relacji czasowych reprezentacji jednego zdarzenia z określeniem jego usytuowania czasowego w odniesieniu do innego momentu, np. *niegdyś – teraz, wczoraj – dziś, jutro – pojutrze*, jeśli oba zdarzenia nie są reprezentowane w tekście razem z dwoma skontrastowanymi wykładnikami czasowymi. Np. *niegdyś* we fragmencie: *Budynek, w którym **niegdyś mieściła się szkoła podstawowa został sprzedany prywatnemu przedsiębiorcy za 57 tys. 665 zł.* [11] - **pozostanie nieoznaczone, bo nie ma wykładnika czasu sprzedaży, np. *dziś, teraz, obecnie***. Zostałyby więc oznaczone np. w kontekście: *Budynek, w którym **niegdyś** mieściła się szkoła podstawowa został sprzedany prywatnemu przedsiębiorcy za 57 tys. 665 zł i **obecnie** pełni funkcję magazynu.***

4. Jak oznaczać zdarzenia komunikacyjne?

Ogólna zasada jest taka, że szukamy **zdarzeń komunikacyjnych reprezentowanych w tekście przez mowę zależną lub niezależną** i powiązanych z **nazwą zdarzenia** nadaną przez autora tekstu. Oznaczamy zdarzenie w powiązaniu z tą nazwą. Do „nazwy zdarzenia” dodajemy także inne towarzyszące jej wykładniki sytuacji komunikacyjnej – nazwę nadawcy, odbiorcy, czasu, miejsca i sposobu ich działania, a także inne ich charakterystyki.

4.1 Na tym etapie prac anotujemy tylko **zdarzenia komunikacyjne z nazwą, por. np.:** *- Na treningach Burkhardt i Kowalczyk strzelają karne bez pudła - powtórzył wczoraj Edward Klejndinst, selekcjoner kadry.* [25], **NIE:** *- Na treningach Burkhardt i Kowalczyk strzelają karne*

bez pudła - powtórzył wczoraj Edward Klejndinst, selekcjoner kadry. - Po kolejnych treningach ustale, kto będzie strzelał ewentualną jedenastkę w meczu z Białorusią. [25], NIE: - Na treningach Burkhardt i Kowalczyk strzelają karne bez pudła - powtórzył wczoraj Edward Klejndinst, selekcjoner kadry. - Po kolejnych treningach ustale, kto będzie strzelał ewentualną jedenastkę w meczu z Białorusią. – zgodnie z konwencją tego zapisu ostatnie zdanie w tym przykładzie to już inne zdarzenie: jeśli byłoby nazwane, np. *Po kolejnych treningach...* - dodał trener. albo *Trener dodał: Po kolejnych treningach...* - zaanotowalibyśmy również je, oczywiście osobno.

4.2 Jako **zdarzenia komunikacyjne z nazwą** anotujemy tylko występujące w tekście fragmenty mowy niezależnej, które autor tekstu zakwalifikował w jakiś sposób, czyli *Jan powiedział: Wychodzę.* lub *Wychodzę – powiedział Jan.* Nie opisujemy fragmentów narracji z czasownikami kwalifikującymi akty komunikacji, nawet jeśli na tle sąsiadujących zdań ich uzupełnienia brzmią wyraźnie przytoczeniowo (jak w wypadku mowy pozornie zależnej), np.: *Norbert Napieraj, szef klubu radnych PiS również uważa, że ze względów ekonomicznych utworzenie jednej spółki jest zasadne.*

4.3 Jeśli w tekście pojawia się **pytanie z nazwą**, np. *Czy masz czas? – zapytał. Nie mam – odpowiedział.*, to anotujemy najpierw **zdarzenia komunikacyjne, tu: Czy masz czas?, Nie mam z nazwą, tu odpowiednio: - zapytał., - odpowiedział., a następnie także **operator pytania, tu: czy, pytanie, tu: masz czas? i odpowiedź, tu: Nie mam.****

5. Jak oznaczać relacje typu pytanie – odpowiedź?

Interesują nas **pytania** oraz **pytania z odpowiedziami**, także jeśli **odpowiedzią na pytanie, jest pytanie**. Nie interesują nas zagajenia w stylu wywiadów prasowych, dające bodziec do udzielenia odpowiedzi (je trzeba by opisać osobno i dobrze byłoby to w przyszłości zrobić).

Oznaczamy:

5.1 ciągi tworzące pytanie lub odpowiedź na pytanie, również w formie pytania, nawet jeśli wewnątrz nich, a nie na samym początku pojawia się operator pytania, np. *Ale dlaczego?; Przepraszam, co tu się stało?; A co pani do tego?*,

5.2 - *Co skłoniło mnie do zostania samorządowcem?, Chleby upieczone? Wieńce upieczone? Najwyższa na to pora - w najbliższą niedzielę, 17 września w Węgrowie, odbędzie się, już po raz ósmy, Mazowieckie Święto Chleba.*

6. Granice zaznaczenia:

6.1 w wypadku relacji metatekstowych i czasowych: określamy, biorąc pod uwagę każde z dwóch kryteriów: po pierwsze, rolę operatora w tekście, a po drugie, zasięg operatora, ustalony kolejno: na podstawie kryterium składniowo-semantycznego, a jeżeli jego utrzymanie jest niemożliwe, na podstawie kryterium semantycznego (informacyjnego). **Co istotne, chodzi tu przy tym o składnię i semantykę operatora.** Na przykład we fragmencie: *Wiemy już o nich sporo. Czym się zajmowali, komu i za ile wykonywali ekspertyzy, dokumenty odpraw celnych, gdzie chciał jechać prezes, jak długo czekał na odebranie paszportu, itp., itd...* mamy do oznaczenia m. in. operatory: *czym i gdzie*. Widzimy związek składniowo-semantyczny między *wiemy... a sporo*. Frazy wprowadzane przez *czym i*

gdzie dublują miejsce, zajęte przez *sporo* (co chwyta już anotacja koreferencji). Ortografia i interpunkcja (kropka, wielka litera) wskazuje na to, że nie mamy do czynienia ze zwykłym wylczeniem, por. *sporo: Wiemy już o nich sporo: czym się zajmowali...*, ale widzimy analogię zarówno między *Wiemy już o nich - sporo* i *Wiemy już o nich - Czym się zajmowali.*, jak i między *Wiemy już o nich - sporo* i *Wiemy już o nich - gdzie chciał jechać [ich – przypis CH] prezes.* W każdym z tych wypadków chodzi o przedstawienie przedmiotu wiedzy: *sporo – czym się zajmowali – gdzie chciał jechać prezes*. W pierwszej sekwencji obiekt ten wprowadza *sporo*, zajmując pozycję składniową w strukturze walencyjnej czasownika. Nie ma żadnego operatora. To nas nie interesuje. W drugiej sekwencji obiekt ten wprowadza *czym*, dodane po kropce, mimo zapełnienia odpowiedniego miejsca przez *sporo*. To nas interesuje. Oznaczamy więc relację między *Wiemy już o nich* i *Czym się zajmowali*. Wygląda to tak: *Wiemy już o nich sporo. Czym się zajmowali.* Już tutaj wykraczamy ponad składniowo-semantyczne uwarunkowania danego fragmentu tekstu. Jeszcze dalej przekraczamy te uwarunkowania, anotując trzecią z tych relacji. Widzimy, że: *gdzie chciał jechać prezes* to również przedstawienie przedmiotu wiedzy, analogiczne do *czym się zajmowali*, z tym że dotyczy już nie grupy („ich”), a samego prezesa. Powstaje więc niezborność: *wiemy o nich, gdzie chciał jechać prezes*. Ignorujemy ją. Rozumiemy, że chodzi o *ich* prezesa. Relację *o nich – prezes* opisano w korpusie koreferencji. Tu oznaczamy relację między *Wiemy już o nich* i *gdzie chciał jechać prezes.* Wygląda to tak: *Wiemy już o nich sporo. Czym się zajmowali, komu i za ile wykonywali ekspertyzy, dokumenty odpraw celnych, gdzie chciał jechać prezes, jak długo czekał na odebranie paszportu, itp., itd....*

6.2 w wypadku relacji metatekstowych i czasowych: obejmują tylko elementy bezpośrednio łączące się z danym metaoperatorem lub relatorem. Na ogół więc oznaczenia należące do segmentu sytuują się w najbliższym kontekście operatora i mają, po jego lewej i po jego prawej stronie, strukturę pod jakimś względem analogiczną (rzeczownik – operator – rzeczownik, czasownik – operator – czasownik, zdanie – operator – zdanie, zdanie warunkowe – operator – zdanie warunkowe), por. np.

A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? [3542], NIE: A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa? [3542],

Państwo Paweł, Adelajda i Stefan Bąk, NIE: Państwo Paweł, Adelajda i Stefan Bąk, NIE: Państwo Paweł, Adelajda i Stefan Bąk,

Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. [642], NIE: Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. [642], NIE: Nie potrafię tego racjonalnie wytłumaczyć, bo nie ma zmiany przepisów ani podwyżek opłat. [642],

Analogię widać także między oddalonymi od siebie oznaczeniami, por. np. oznaczenia dla wreszcie, związanego z trzema elementami dodanymi do segmentu, we fragmencie: - Porzuciliśmy ankiety? - dziwi się Ryszard Butrymowicz, dyżurujący działacz organizacji bezrobotnych. - To niemożliwe. Nasze archiwum zabraliśmy ze sobą. Butrymowicz nie dowierza, kiedy przekazujemy kilkanaście ankiet. - Mamy jeszcze tego trochę w redakcji, a pozostałe nadal znajdzie pan przy Elżbietańskiej - informujemy wolontariusza POB. - No tak, to nasze... - przyznaje wreszcie. [641] Inaczej wygląda anotacja wreszcie we fragmencie – tu

kolejność treści w tekście potrzebnych do zrozumienia tego operatora jest inna niż spodziewana: - *Sukcesem jest to, że udaje się wreszcie opracowywać plany zagospodarowania przestrzennego. Gotowe są już dla Białogóry i części Dębek. Tych ostatnich przez wiele lat nie można było uchwalić* - uważa wójt. [2].

Jeśli analogię widać między różnymi zakresami tekstu pasującymi do operatora, to do segmentu dodajemy te fragmenty, które tworzą poprawną gramatycznie, zrozumiałą całość, por. np.: *Jak informowaliśmy wczoraj, Patryk Rachwał nie zagra w środę z powodu żółtych kartek. Zastąpi go Łukasz Garguła z GKS Bełchatów. Trener Klejndinst powołał także Wahana Geworgiana z Wisły Płock.* [25], NIE: *Zastąpi go Łukasz Garguła z GKS Bełchatów. Trener Klejndinst powołał także Wahana Geworgiana z Wisły Płock.* [25].

W wypadku operatorów z segmentem z jednej strony, czyli części partykuł i spójników korelatywnych zrealizowanych bez korelatu, w bezpośrednim zasięgu może znajdować się pojedynczy element, por. np. - *Przytaczanie więc takich argumentów jest co najmniej śmieszne.* [3309],

- 6.3 ograniczenie z powyższego punktu 6.2, a także występująca często w tekstach pisanych odpowiedniość między podziałem temat/remat a grupa podmiotu/grupa orzeczenia, powoduje, że w wypadku części relacji metatekstowych i czasowych zaznaczenie będzie obejmowało albo tylko część tematyczną (składniową grupę podmiotu albo orzeczenia), albo tylko część rematyczną (składniową grupę podmiotu lub orzeczenia) por. np. nieoznaczone *ja* we fragmencie: *Chcemy dorobek towarzystwa komuś przekazać, ja mam już ponad 70 lat i wiem, że tylko młodzież może taką współpracę podtrzymać.* [640], nieoznaczone *stała* we fragmencie: *Tylko szafa stała...* [641]; nieoznaczone *Myśliwi* we fragmencie: *Myśliwi częstowali za darmo, co - przy cenach dziczyzny - było nie lada gratką.* [643]

- 6.4 mogą się krzyżować, czego nie będzie widać w programie, por. np.: 3 oznaczenia spójników łącznych w jednym zdaniu - 2 „niezależne” oznaczenia: *Wśród bezrobotnych są specjaliści do spraw marketingu, absolwenci dwu i trzyletnich studiów turystycznych oraz kierunku turystyka i finanse Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu. krzyżują się z trzecim: Wśród bezrobotnych są specjaliści do spraw marketingu, absolwenci dwu i trzyletnich studiów turystycznych oraz kierunku turystyka i finanse Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu.*

We fragmencie do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?, oznaczymy dwie relacje: jedną dla operatora *ale*, drugą dla wtrącenia z operatorem *jeśli... to...* (o sposobie zanotowania tych dwóch relacji traktuje dalej punkt o wtrąceniach). W wypadku każdej z nich jakąś rolę gra *to*: przy *ale* - uwydatniająca, przy *jeśli* - wprowadzająca „konkluzję”. Sprawdzamy, czy da się utrzymać pojedynczą anotację *to*, czy też powinno się je zaantować dwa razy. Relacja między *to* a *jeśli* jest tu zupełnie zwyczajna składniowo i semantycznie (warunkowa). Relacja z *ale* nie jest zwyczajna: fragmenty tekstu łączymy nie na zasadach składni semantycznej, tylko na podstawie samego kryterium semantycznego: *ale* zostało tu użyte w znaczeniu ‘mimo że’, czyli inaczej nawet niż zwykle *ale* w pozycji inicjalnej (trzeba się wczytać i sobie uświadomić sens tego pytania po poprzedniej konstatacji, żeby to uchwycić). Nie biorąc pod uwagę *to* w

wypadku *ale*, nie tracimy nic ze znaczenia użycia tego operatora. Anotujemy więc to tylko z *jeśli*, a z *ale* opuszczamy. Wygląda to tak: relacja z *ale*: *do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?* [640], relacja z *jeśli... to....*: *do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?* [640];

- 6.5 w skrajnych punktach zaznaczenia nie powinny znajdować się operatory oznaczone w ramach innej relacji tego samego rodzaju, jeśli służą one tylko powiązaniu kolejnych części tekstu ze sobą i jeśli – patrząc na znaczenie opisywanego w danej chwili operatora jako punkt odniesienia - do segmentu opisywanej w danej chwili relacji ich znaczenie nie należy, por. np. oznaczenia dla *nawet, podczas, tak więc* i *gdy* w poniższym fragmencie:

– *Tak, ale to wszystko w pewnym stopniu rozchodzi się po kościach. Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640], **NIE**: – *Tak, ale to wszystko w pewnym stopniu rozchodzi się po kościach. Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640]; *Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640], **NIE**: *Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640]; *Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640], **NIE**: *Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640]; *Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...* [640], **NIE**: *Nawet podczas pobytu oficjalnej delegacji z Makó na tegorocznych Dniach Radomska dziwnym trafem zostaliśmy zaproszeni do urzędu miasta o godzinę później, tak więc minęliśmy się w drzwiach z gośćmi z Węgier, gdy już kończyli spotkanie z prezydentem Jerzym Słowińskim...*

Inaczej sytuacja wygląda w wypadku metakomentarzy, czyli partykuł niełączyących. Na przykład *raczej*, opisane osobno: *raczej z takiej okazji bym nie skorzystał*, jest sens włączyć także do opisu *ale*, bo doprecyzowuje sens przeciwstawienia: ‘ja raczej nie’ vs. ‘oni z pewnością z chęcią’. *Ale* anotujemy tu więc tak: *Poza tym, ze względu na stan zdrowia, raczej*

z takiej okazji bym nie skorzystał, **ale** członkowie naszego towarzystwa z pewnością z chęcią by pojechali. [640]

- 6.6 nie powinny obejmować wtrąceń – z udziałem innych metaoperatorów lub nie. Jeśli wtrącenie jest zbudowane wokół metaoperatora, to trzeba je opisać jako osobną relację metatekstową. Na przykład we fragmencie *do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?*, oznaczmy dwie relacje: jedną dla operatora **ale**, drugą dla wtrącenia z operatorem **jeśli... to...** (o sposobie anotowania np. takiego dwufunkcyjnego **to**, traktuje wcześniejszy punkt o krzyżowaniu się zakresów). Relacja z **ale**, w znaczeniu ‘mimo że’: *do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?*, **NIE**: *do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?* [640]. Relacja z **jeśli... to...**: *do tej pory nikt z taką propozycją się do nas nie zwrócił... Ale jeśli mnie pamięć nie myli, to towarzystwo jest inicjatorem współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem?*, [640]. Inne przykłady: nieoznaczone **odwrotnie**: *A jeżeli nastąpi zagrożenie bezpieczeństwa, ale nie obronności państwa? Albo odwrotnie, jeśli nastąpi zagrożenie obronności państwa, ale nie bezpieczeństwa?* [3542], nieoznaczone wtrącenie: **ze względu na stan zdrowia**: *– Nie przypominam sobie o takim fakcie. Poza tym, ze względu na stan zdrowia, raczej z takiej okazji bym nie skorzystał,* [640],
- 6.7 jako osobne zaznaczenia dodawane są do segmentu poszczególne elementy sekwencji z częścią spójników łącznych i rozłącznych, np.: *Kilkuset braci w historycznych strojach przejdzie z Błóń na Rynek ulicami: Piłsudskiego, Straszewskiego, Franciszkańską i Grodzką.,* *Leży to w interesie pracowników, gdyż jeżeli ktoś wcześniej zaplanuje wakacyjny wyjazd, wykupi np. wczasy lub wycieczkę, a szef odmówi udzielenia uzgodnionego wcześniej urlopu, będzie musiał pokryć wydatki z tego straty* [647]; *Z czasem mennonici zostali wpuszczeni w obręb murów Gdańska; postawiono im jednak warunek - mogli zająć się uprawianiem trzech tylko rzemiosł: tasiemkarstwa, farbiarstwa lub wyrobem wódek.* [662];
- 6.8 jeśli znaczenie operatora to motywuje, to jako osobne zaznaczenia dodawane są do segmentu całe zdania, ale tylko te o właściwym dla danego operatora znaczeniu – dotyczy to głównie sekwencji z partykułami, operującymi na dużej rozpiętości tekstu, np.: *Gigantyczne kolejki ustawiają się od dwóch dni w Wydziale Praw Jazdy i Rejestracji Pojazdów UMŁ. W najdłuższych, bo sięgających wejścia do budynku, stoją łodzianie próbujący zarejestrować samochód. Nikt nie potrafił jednak wytłumaczyć, skąd takie tłumy.* [642] **NIE**: *Gigantyczne kolejki ustawiają się od dwóch dni w Wydziale Praw Jazdy i Rejestracji Pojazdów UMŁ. W najdłuższych, bo sięgających wejścia do budynku, stoją łodzianie próbujący zarejestrować samochód. Nikt nie potrafił jednak wytłumaczyć, skąd takie tłumy.,* **NIE**: *Gigantyczne kolejki ustawiają się od dwóch dni w Wydziale Praw Jazdy i Rejestracji Pojazdów UMŁ. W najdłuższych, bo sięgających wejścia do budynku, stoją łodzianie próbujący zarejestrować samochód. Nikt nie potrafił jednak wytłumaczyć, skąd takie tłumy.,*

6.9 zaznaczenie zaczyna się i kończy się znakiem, nie spacją, np. *turystyka i finanse*, NIE: *turystyka i finanse*, NIE: *turystyka i finanse*;

6.10 zaznaczenie obejmuje znaki interpunkcyjne, ale nie części znaków np.: *wójt gminy Krokowa uważa za swój największy sukces i największą porażkę?*, NIE: *wójt gminy Krokowa uważa za swój największy sukces i największą porażkę?*, - *Tej zimy niestety nie mogłem wyjechać – przyznaje wójt Krokowej.*, NIE: - *Tej zimy niestety nie mogłem wyjechać - przyznaje wójt Krokowej.*; "*Lubisz walic trupa? Ja wole poczuć się w ekstazie a nie z belka. tyle odemnie*", NIE: "*Lubisz walic trupa? Ja wole poczuć się w ekstazie a nie z belka. tyle odemnie*", ALE: "*Lubisz walic trupa?*", NIE: "*Lubisz walic trupa?*", "*Lubisz walic trupa?*",

6.11 osobne zaznaczenie w każdego typu relacji muszą stanowić całości o statusie, określonym w wcześniejszych częściach instrukcji; jeśli w tekście występują nieciągłości utrudniające wydzielenie części segmentu, trzeba ten fakt zgłosić [w tabelce w Google](#). Na przykład, w części dotyczącej zdarzeń do segmentu osobno dodajemy nazwę zdarzenia, nadawcy, odbiorcy itd. W związku z tym mamy kłopot z fragmentem takim jak: *z ust komisarza Goździewskiego słyszę: - Policjanci mogą interweniować o każdej porze.*, ponieważ pomiędzy *z ust* i *słyszę*, które stanowią nazwę zdarzenia, stoi *komisarza Goździewskiego* – nazwa nadawcy. W tym wypadku połączyliśmy *z ust* i *komisarza Goździewskiego*, por. *z ust komisarza Goździewskiego słyszę: - Policjanci mogą interweniować o każdej porze.* [3516]

V Czego nie opisujemy?

Nie anotujemy:

- fraz, które są jakoś połączone, ale nie ma wykładników wyrazowych tych relacji, na powierzchni tekstu, w tym zwłaszcza tradycyjnych imiesłowowych równoważników zdań, por.: *Odmawiając pracownikowi dania go w całości, musi to uzasadnić.*; *uszczerbowienia lub doprecyzowania* w rodzaju *Były puste... Tylko szafa stała* we fragmencie: - *No tak, to nasze... - przyznaje wreszcie. - Pojęcia nie mam, jak mogły zostać w naszej poprzedniej siedzibie. Przecież po przeprowadzce sprawdzaliśmy pomieszczenia przy Elżbietańskiej.* *Były puste... Tylko szafa stała..* [641], *wtrącenia i dopowiedzenia poprzedzone tylko znakiem interpunkcyjnym, nie operatorem* np. we fragmencie: *A fakt, że biorę na siebie odpowiedzialność, czasem ogromną, nie paraliżuje, ale - przeciwnie - pobudza do pracy, daje możliwość kreatywnego działania. Nie odczuwam więc z reguły zmęczenia - poza fizycznym - nowe, trudne wyzwania nakręcają mnie.* [3323] *nie zostanie zaanotowane dopowiedzenie: - nowe, trudne wyzwania nakręcają mnie*, a wtrącenie: *poza fizycznym* - tak, bo sygnalizuje je *poza.*; *dopowiedzenie* - *za wprowadzenie zasad rynku wewnętrznego*, np. *zniesienie ograniczeń w obrocie kapitałem. opuścimy też tu: Dopiero pracujemy nad ustanowieniem naszej wspólnej polityki energetycznej. Musimy mieć naprawdę prawdziwie zintegrowany rynek wewnętrzny w Europie. Wtedy będziemy mieli spójne stanowisko wobec Rosji. Nie można żądać spójnego stanowiska wobec Rosji i równocześnie nie wspierać prawdziwego zintegrowanego rynku. Pierwszym warunkiem jest bezpieczeństwo energetyczne. Przecież to absurdalne, byśmy w UE mieli 27 odrębnych polityk energetycznych. I za to jesteśmy w Komisji odpowiedzialni - za wprowadzenie zasad rynku wewnętrznego, np. zniesienie ograniczeń w obrocie kapitałem.* [3318]

- fragmentów tekstu wyrwanych z jego środka, tzn. tekst zaczyna się lub urywa w przypadkowym miejscu, co uniemożliwia prawidłową interpretację operatora, np. we fragmencie [1801] brakuje

kontekstu z lewej strony „A”, bo wycinek tekstu zaczyna się przypadkowo od tego „A”, por.: *A jeśli już daliśmy się oszukać?* [1801] – dodajemy to do śmieci,

- **performatywnych zdarzeń komunikacyjnych, w wypadku których nazwa i zdarzenie się pokrywają (do nazwy można byłoby więc dodać „prefiks performatywny” *Niniejszym*)**, por. *Przypominamy kadrę: Bramkarze: Tomasz Kuszczak (Hertha Berlin)*...

Nie dodajemy do listy metaoperatorów:

- **operatorów adnumeratywnych**, por. *aż w aż 15 skrzynek* [9], które trzeba odróżnić od spójnika *aż – Robił, aż skończył*.

- **przymiotników metatekstowych i metapredykatywnych**, np. *tak zwany, wiadomy, rzekomy*.

Nie dodajemy do listy relatorów:

- **tradycyjnych okoliczników czasu, czyli wyrażen przyczasownikowych, określających termin lub czas odbywania się czegoś**, np. *wyjechał wczoraj, przyjechał w sobotę, odjechał 22 marca*,

- **czasowników opisujących uwarunkowania czasowe zdarzeń**, np. *trwać, rozpoczynać się, kończyć się, zaczynać się*.

Nie dodajemy do segmentu relacji metatekstowych i czasowych:

- fraz, które wprowadzają wyliczenia, np. *ulicami* w zdaniu: *Kilkuset braci w historycznych strojach przejdzie z Błóż na Rynek ulicami: Piłsudskiego, Straszewskiego, Franciszkańską i Grodzką*. – wyliczenia jako całości są zanotowane w korpusie koreferencyjnym (?).

Wyliczenia (przynajmniej na tym etapie prac) anotujemy w relacjach metatekstowych tylko, jeśli zawierają spójnik, np. (najczęstsze) *i*, jak w powyższym przykładzie z ulicami.

Usuamy z listy:

- relacje, w których spójnik występuje jako część nazwy własnej, por. *Komisja Gospodarki Komunalnej i Polityki Mieszkaniowej, W OPOZYCJI DO* doraźnego połączenia: *Paweł, Adelajda i Stefan Bąk*;

- *i* lub **a**, które w tekście występują po **pomiędzy** lub **między**, np. *Greg Dyke dyrektor generalny BBC W Wielkiej Brytanii toczy się spór pomiędzy rządem a BBC w sprawie wiadomości na temat brytyjskiego zaangażowania w Iraku*. [3312]; *współpracy partnerskiej między węgierskim miastem Makó a Radomskiem* [641], *Nieznany sprawca dokonał wypalenia traw na nieużytkach rolnych pomiędzy miejscowościami Racot i Nielęgowo*. [11]

Bibliografia

(SGPP) Grochowski Maciej, Kisiel Anna, Żabowska Magdalena (2014): *Słownik gniazdowy partykuł polskich*, Kraków.

(ISJP) Bańko Mirosław, red. (2000): *Inny słownik języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.